

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

دانشگاه شهید بهشتی

دانشکده حقوق

پایان نامه

برای دریافت گواهینامه کارشناسی ارشد در رشته
حقوق خصوصی

موضوع

فسخ قرار دادهای پیمانکاری توسط کار فرما
در شرایط عمومی پیمان

استاد راهنما

جناب آقای دکتر مهدی شهیدی

نگارش

سید محمود علیزاده طباطبائی

"بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ"

صفحه	فهرست مندرجات
۱	پیشگفتار :
۲	طرح موضوع :
۶	دفتراچه شرایط عمومی پیمان :
۱۱	مبحث نخست :
	ماهیت و مبنی و انواع فسخ در قراردادهای پیمانکاری •
۱۷	کلیات : سقوط تعهدات بوسیله فسخ •
۲۰	بخش اول :
	ماهیت فسخ در قراردادهای پیمانکاری •
۲۰	گفتار اول : فسخ ایقاع است •
۲۲	گفتار دوم : استثنائی بودن حق فسخ در قراردادهای پیمانکاری •
۲۴	گفتار سوم : فسخ منبع تعهد است •
۲۶	بخش دوم :
	مبنای فسخ قراردادهای پیمانکاری •
۲۸	گفتار اول : حکومت اراده و مفاد تراضی
۳۲	گفتار دوم : جبران ضرر و اجرای عدالت •
۳۵	گفتار سوم : مبنای قانونی فسخ در قراردادهای پیمانکاری •
۴۰	بخش سوم :
	انواع فسخ در قراردادهای پیمانکاری •
۴۱	گفتار اول : اختیار تخلف از شرط یا اختیار شرط •
۴۵	گفتار دوم : اختیار تفلیس
۴۷	گفتار سوم : اختیار تعذر تسلیم

۴۹	مبحث دوم :
	شرایط و موارد فسخ قراردادهای پیمانکاری
	کلیات :
۵۱	بخش اول :
	شرایط فسخ قراردادهای پیمانکاری
۵۲	گفتار اول : قصد که منشاء اثر حقوقی باشد .
۵۶	گفتار دوم : اهلیت و نمایندگی مقام قانونی .
۶۲	گفتار سوم : تحقق شرایط مندرج در شرایط عمومی پیمان
	بخش دوم :
۷۱	موارد فسخ قراردادهای پیمانکاری (کلیات)
۷۷	گفتار اول : موارد فسخ ناشی از تاخیر در انجام تعهد
۷۹	زمان اجرای تعهد :
۸۲	بند یکم : تاخیر در تجهیز و آماده کردن کارگاه
۸۶	بند دوم : تاخیر در شروع عملیات اجرایی
۸۸	بند سوم : تاخیر در اتمام هر یک از فعالیتها طبق برنامه
۹۱	بند چهارم : تاخیر در اتمام کار بیش از یک چهارم تمام مدت پیمان
۹۲	بند پنجم : تاخیر در پرداخت دستمزد کارگران
۹۶	گفتار دوم : سلب صلاحیت پیمانکار " کلیات "
۹۶	بند یکم : انحلال شرکت پیمانکار
۱۰۰	بند دوم : ورشکستگی شرکت پیمانکار
۱۰۳	بند سوم : عدم توانائی فنی یا مالی پیمانکار
۱۰۹	بند چهارم : پرداخت هدیه یا پاداش

- ۱۱۳ بند پنجم : مشمول قانون منع مداخله شدن پیمانکار
- ۱۱۶ گفتار سوم : سایر موارد فسخ
- ۱۱۶ بند یکم : رهاکردن کارگاه
- ۱۲۵ بند دوم : انتقال پیمان به شخص ثالث
- ۱۲۹ بند سوم : عدم اجرای هر يك از مفاد پیمان
- ۱۳۳ مبحث سوم :
- ۱۳۴ گفتار اول : روابط طرفین پس از فسخ
- ۱۴۲ گفتار دوم : مرجع تشخیص تخلف پیمانکار
- ۱۵۱ گفتار سوم : نحوه اعلام فسخ به پیمانکار
- ۱۵۵ گفتار چهارم : تعیین تکلیف ضمانتنامه ها و وجه الضمان
- ۱۵۸ گفتار پنجم : تعیین تکلیف ماشین آلات و مصالح پای کار
- ۱۶۰ مبحث چهارم :
- بررسی فسخ پیمان در حقوق تطبیقی
- ۱۶۰ گفتار اول : مقایسه شرایط فسخ و خاتمه دادن به قرارداد با مقررات مشابه
شرایط عمومی فسخ
- ۱۶۳ گفتار دوم : بررسی موجبات فسخ (موارد نقض تعهدات قراردادی) در
حقوق ایالات متحده
- ۱۶۳ بند اول : اجراء بعنوان شرط موخر بر انجام تعهد طرف متقاضی اجراء
- ۱۶۴ بند دوم : اجراء واقعی
- ۱۶۵ بند سوم : تجزیه اجراء تعهد
- ۱۶۶ بند چهارم : عنصر زمان

۱۶۸	گفتار سوم : نقض قرارداد در حقوق انگلیس
۱۶۹	بند اول : امتناع از اجرای تعهد
۱۷۰	بند دوم : اجرای ناقص تعهد
۱۷۱	بند سوم : سقوط تعهد و زوال امکان اجرای آن
۱۷۲	بند چهارم : نقض اختیاری و بدون علت قانونی
۱۷۳	بند پنجم : فرق فسخ قرارداد با خاتمه دادن به آن
۱۷۵	بند ششم : آیا نقض قرارداد، قرارداد را از ایل می‌کند
۱۷۷	بند هفتم : آثار و نتایج نقض قرارداد
۱۷۸	بند هشتم : نقض قرارداد قبل از اجرا
۱۷۹	بند نهم : قبول نقض قرارداد
۱۸۰	نتیجه گیری :
۱۹۹	منابع و مآخذ :

پیشگفتار :

موضوع این رساله بررسی فسخ قراردادهای پیمانکاری از طرف کارفرما بر اساس

شرایط عمومی پیمان می باشد . . . . .

به موجب ماده ۲۳ قانون برنامه و بودجه مصوب ۱۳۵۱ اصول کلی و شرایط عمومی قراردادهای مربوط به طرحهای عمرانی توسط سازمان برنامه و بودجه تهیه و به تصویب هیئت وزیران می رسد ، سازمان برنامه و بودجه ، دستورالعمل اجرای مصوبه مذکور را در قالب قرارداد تیپ تحت عنوان " شرایط عمومی پیمان " که از مصادیق قراردادهای الحاقی می باشد ، به دستگاههای اجرائی ابلاغ می نماید و دستگاهها موظف به رعایت مفاد آن می باشند .

در این دستورالعمل به منظور حفظ منافع عمومی و منابع ملی ، در شرایط خاصی به کارفرما اجازه داده شده که قرارداد را بطور یکجانبه فسخ و ادامه کار را به دیگری واگذار نماید .

ابعاد حقوقی فسخ پیمان با ابهامات زیادی روبرو بوده و در رسیدگیهای قضائی نیز دادرسان به دلیل ابهامات موجود در متن پیمان و غیرتخصصی بودن دادگاهها ، با مشکلاتی مواجه می باشند .

باتوجه به کثرت دعاوی مطروحه در دادگاهها و همچنین مراجعات مکرر پیمانکاران و کارفرما بیان به سازمان برنامه و بودجه بعنوان تنها نهاد قانونی صلاحیتسدار در تبیین مواد پیمان ، بحث پیرامون فسخ یکجانبه پیمان بعنوان یک کار تحقیقی که بتواند شروعی برای طرح موضوع در محافل حقوقی و قضائی کشور باشد ، ضروری به نظر می رسد .

این رساله مشتمل بر یک مقدمه ، چهار مبحث است :

مبحث نخست درسه بخش تنظیم شده است ، بخش اول طی سه گفتار ماهیت فسخ

در قراردادهای پیمانکاری را مورد بحث قرارداد و در بخش دوم مبنای فسخ در اینگونه قراردادها در سه گفتار مطرح شده است. بخش سوم از این مبحث انواع فسخ در قراردادهای پیمانکاری را مورد بحث قرارداد است که این بخش هم مانند دو بخش دیگر در سه گفتار تنظیم گردیده است .

- مبحث دوم مشتمل بر دو بخش ، شرایط و موارد فسخ را مورد بحث قرارداد است .
- که بخش اول به تجزیه و تحلیل شرایط فسخ قراردادهای پیمانکاری در سه گفتار پرداخته و هرگفتار ، خود به چند بند تجزیه شده است .
- در مبحث سوم آثار فسخ قراردادهای پیمانکاری در چهار گفتار بررسی شده است .
- بحث شده .

مبحث چهارم فسخ قراردادهای پیمانکاری را در حقوق تطبیقی مورد بحث و تجزیه و تحلیل قرارداد است ، در گفتار اول این مبحث شرایط فسخ و خاتمه داده به قرارداد با مقررات مشابه در نمونه شرایط عمومی " فیدیک " مورد بحث قرار گرفته است که به نوبه ی خود مورد تأیید فدراسیون بین المللی مهندسان مشاور بوده و در سطح بین المللی یکی از مقبولترین نمونه های شرایط عمومی پیمان می باشد ، در گفتار دوم فسخ اینگونه قراردادها در حقوق ایالات متحده آمریکا در چهار بند مطرح گردیده است . گفتار سوم این مبحث در نه بند به نقض قرارداد در حقوق انگلیس پرداخته است و در پایان بر روال متداول به نتیجه گیری پرداخته ایم .

طرح موضوع : قراردادهای پیمانکاری و دفترچه شرایط عمومی پیمان

در اوایل دهه ۴۰ تحولات عظیمی در بافت اقتصادی و اجتماعی ایران به وقوع پیوست . قبل از سال ۱۳۴۰ جامعه ایران با سیستم اقتصادی قرون وسطائی و با یک اقتصاد بسته روستائی روزگار می گذرانید . سرمایه گذاری جهانی برای گسترش بازارهای خود و برای پاسخگویی به رشد

غولآسای تولیدات خود نیاز به ایجاد تحولات بنیادی در سیستم اقتصادی والگسوی
مصرفی کشورهای جهان سوم را احساس میکرد و به همین دلیل کشورهای در حال توسعه
یکی پس از دیگری به ناچار وعلیرغم تمایل دولتمردان وبدون توجه به میزان جذب و
تحمل اقتصادی جوامع خود ناگزیر به پذیرش تحولات اجباری والزامی میشدند .
نوبت ایران در سال ۱۳۴۱ فرارسید که قانون اصلاحات ارضی وبعد سایر اصلاحات
شش گانه وبالاخره دوازده گانه شاهنشاهی با تبلیغات و سروصدای عظیمی بعنوان
" انقلاب سفید " وکلید دروازه ترقی وتمدن وسعادت ایران اعلام گردید .
تبدیل اقتصاد معیشتی وبسته ایران به اقتصاد باز سرمایه داری ورشد طبقه
بورژوازی ، آنهم نه از نوع ملی بلکه وابسته وتغییر کیفی و کمی الگوهای مصرف
اجتماعی وافزایش روز افزون نهادهای اقتصادی اجتماعی کشور به تولیدات و
تکنولوژی غربی ، اهداف اصلی تحولات ششم بهمن ماه سال ۱۳۴۱ راتشکیل میداد .
وابستگی روز افزون وزنجیره ای اقتصاد ایران به سرمایه داری جهانی ، تاسیس
کارخانه های مونتاژ ، گسترش تکنولوژی ساده وازرده خارج شده غربی در صنایع
سبک ومصرفی ، ویرانی سیستم کشاورزی سنتی ، افزایش سرمایه آور مهاجرت روستائیان
به شهرهای بزرگ ، متروک شدن روستاها وگریز نیروی مولد وفعال از بخش کشاورزی
وتمرکز آنان در بخشهای صنایع وخدمات ، رشد ناموزون بخش خدمات ، اعم ازاداری
ساختمانی ، تاسیساتی وغیره ، افزایش غول آسای واردات ، نابودی صنایع ملی و
دستی وسنتی ، تغییر الگوهای مصرف ، ایجاد فروشگاه های بزرگ زنجیره ای برای
فروش کالاهای مصرفی وارداتی ومونتاژ شده ، ایجاد مراکز گوناگون تفریحی و
ناسالم نظیر کاباره ، بار ، دانسینگ ، کازینو وغیره وبسیاری تحولات محسوس
وغیر محسوس دیگر همگی زائیده نظام اقتصادی بود که بدلیل وابستگی وارتباط تنگاتنگ
خود بانظام سرمایه داری جهانی نیاز روز افزون به نیروی کار ارزان وتولیدانبوه و
مصرف انبوه داشت وادامه این روند ممکن نبود مگر باقبضه کردن همه بازارها و
خارج کردن تولیدات ملی وسنتی وبطور خلاصه یک رنگ ویک دست کردن نهادهای اجتماعی

اقتصادی و فرهنگی همه کشورهای جهان سوم بدون توجه به تفاوت‌های عظیم ملی و منطقه‌ای فرهنگی و باورها و اعتقادات مردم این جوامع .

فعال شدن بخش خدمات ، بخصوص رشته‌های ساختمان و تاسیسات و راهسازی یکی از ضروریات اصلی و نتایج الزامی اجرای سیاست‌های فوقیه شمارمی آمد .

نیاز مبرم نظام جدید به راه‌های مواصلاتی که بتواند فواصل را از میان برداشته و بازارهای دور و نزدیک را بهم پیوند دهد از پیش احساس میشد . بخصوص افزایش بهای نفت در دهه پنجاه نیز امکانات و وسایل لازم برای رشد چشمگیر بخش خدمات رادزمینه ایجاد شرکت‌های کوچک و بزرگ ساختمانی ساختمان‌های عظیم چند طبقه ، توسعه تلفن و تلگراف و شبکه‌های ارتباط جمعی را فراهم آورد و قراردادهای گوناگون پیمانکاری با شرکت‌های داخلی و خارجی از افزایش بی‌سابقه‌ای برخوردار شده و حجم آنها به صدها برابر سال‌های قبل از دهه چهل رسید .

بدیهی است که در چنین اوضاع و احوالی و با توجه به گسترش غول‌آسای کمی و کیفی حجم قراردادهای گوناگون پیمانکاری تدوین ضوابط و مقررات جدیدی برای چهار چوب کلی اینگونه قراردادها ضروری می‌نمود . در سال‌های قبل هر یک از سازمان‌های دولتی که نیاز به انعقاد قرارداد پیمانکاری داشتند معمولاً و با توجه به شرایط و سلیقه‌ها و ویژگی‌های موردی و شخصی قراردادهای خود را بایک سلسله مقررات دلخواه تنظیم میکردند و در نتیجه آشفتگی کامل بر فضای پیمانکاری با دولت حکمفرما بوده و لسی بعلت کمبود تعداد اینگونه قراردادها این آشفتگی‌ها و اعمال سلیقه‌ها چندان چشمگیر بنظر نمی‌رسید .

در نتیجه به علت نیاز و ضرورت ، بتدریج مقدمات تدوین ضوابط و مقررات جدید بمنظور اعمال نظام یکسان حقوقی برای پیمان‌های دولت فراهم گردید .

نخستین گام اساسی در این زمینه در سال ۱۳۵۱ هنگام تدوین قانون برنامه و بودجه برداشته شده . در ماده ۲۳ قانون مذکور مقرر گردید که : " ۰۰۰۰ دفترچه شرایط

عمومی پیمان باید در کلیه پیمانهای مربوط به کارهای ساختمانی و تاسیساتی مورد استفاده قرار گیرد. " (۱)

طرح اولیه مقررات " شرایط عمومی پیمان توسط کارشناسان سازمان برنامه و بودجه و با همکاری گروهی از متخصصان و دست اندرکاران تهیه و نهایتاً " مقررات کامل و لازم الاجرا و شرایط عمومی پیمان در ۵۳ ماده تدوین و به کلیه دستگاهها و سازمانهای دولتی ابلاغ گردید.

از همان سال ۱۳۵۱ یعنی زمان تدوین قانون برنامه بودجه و براساس منطوق ماده ۲۳ آن کلیه دستگاههای اجرائی دولتی بنا به تکلیف صریح قانونی موظف شدند که :
ثانیا " کلیه قراردادهای مربوط به کارها و عملیات ساختمانی و تاسیساتی که یکطرف آنها یکی از سازمانهای دولتی و دستگاههای اجرائی باشد بصورت قرارداد تیب با مقررات و مفاد کلی یکسان منطبق گردد.

ثالثا " دفترچه شرایط عمومی پیمان جزء لاینفک کلیه قراردادهای پیمانکاری که با دولت منعقد میشود قرار گیرد.

رابعا " : در اجرای موضوع قرارداد فی مابین پیمانکاران و کلیه دستگاههای دولتی مفاد دفترچه شرایط عمومی پیمان و سایر مدارک ضمیمه حاکم باشد.
باتوجه به اهمیت دفترچه شرایط عمومی پیمان در زمینه حاکمیت بر مفاد کلیه قراردادهای پیمانکاری با دولت و بخصوص با عنایت به این نکته بسیار مهم که اصولاً " فسخ قراردادهای پیمانکاری نیز براساس مقررات دفترچه مذکور صورت می پذیرد، بررسی تحلیلی دستورالعمل مذکور خالی از فایده نمی باشد.

۱- قانون برنامه بودجه - چاپ سازمان برنامه بودجه ۱۳۵۱ ما ده ۲۳ .

دفترچه شرایط عمومی پیمان

الف - کلیات :

آخرین متن اصلاح شده دفترچه مذکور که در این بررسی مورد استفاده قرار گرفته ،
متنی است که در خردادماه ۱۳۶۲ توسط سازمان برنامه و بودجه تجدید چاپ شد .
بر اساس مدلول بخشنامه مندرج در صفحه ۲ دفترچه مذکور : " باستناد ماده ۲۳
قانون برنامه و بودجه ، نحوه اجرای دستورالعمل شماره ۴۶۲/دمورخ ۳/۴ - ۱۳۵۳ -
الحاقیه شرایط عمومی پیمان به شرح زیر تغییر می یابد تا در کلیه قراردادهای
عمرانی به مورد اجرا گذاشته شود . . . . . "

بنابراین آنچه از متن بخشنامه فوق مستفاد می شود آخرین اصلاحیه در مقررات
شرایط عمومی پیمان در تاریخ ۳/۴/۱۳۵۳ صورت گرفته و از تاریخ مذکور به بعد متن
حاضر مورد استناد و استفاده در کلیه قراردادهای پیمانکاری دولتی بوده است .
البته هر از چندگاهی دستورات جدیدی بصورت بخشنامه و دستورالعمل حسب مورد ،
تدوین شده است که در هر چاپ جدید ، مجموعه ی بخشنامه های مصوب بصورت الحاقیه
آمده است و از آنجا که متن مورد استفاده در این بررسی در سال ۱۳۶۲ مورد تجدید چاپ
قرار گرفته ، تقریبا " میتوان گفت شامل کلیه مقررات مدون در این زمینه
می باشد . (۱)

دفترچه شرایط عمومی پیمان در ۵۳ ماده تدوین شده که مشتمل بر چندین فصل مجزا
می باشد . فصل اول آن تحت عنوان " تعاریف " برای از بین بردن هرگونه اختلاف
نظر و جلوگیری از اعمال سلیقه های شخصی در تفسیر و احتمالاً " تاویل تعابیر و

۱- دفترچه شرایط عمومی پیمان - سازمان برنامه و بودجه چاپ خرداد ۶۲ صفحه ۲ -

مفاهیم مندرج در قراردادها طی ماده ۱۵ کوشیده است تعریف دقیقی از کلیه مفاهیم مورد استناد در پیمانها نظیر پیمان ، کارفرما ، پیمانکار ، دستگاه نظارت ، ناظر مقیم ، کارهای فرعی ، کارگاه ، اوزان و مقادیر ، عناوین و ۰۰۰۰ ارائه دهد . (۱)

تعاریف مذکور در این دفترچه الزاما " می بایستی مورد قبول و توافق طرفین قرار گیرد و در صورت بروز اختلاف ، این تعاریف حاکم خواهند بود .

این اقدام شیوه ای بسیار مناسب و منطقی بنظر میرسد زیرا تجربه ثابت نموده است که برداشت متفاوت از مفاهیم و تعاریف ، منشاء طرح دعاوی بسیاری می شود چراکه هنگام بروز اختلاف نظر در اجرای پیمان هر یک از طرفین می کوشد با استفاده از تمامی توان فنی و حقوقی خود ، تعاریف مندرج در قرارداد را بمنفع خویش تعبیر و تفسیر کند . در چنین مواقعی وجود تعریف دقیق و مورد استناد از بسیاری ادعاهای و دعاوی بی مورد پیش گیری کرده و تسهیلات قابل توجهی برای مرجع تصمیم گیرنده فراهم می سازد .

در فصل دوم ، مواد ۱۶ تا ۲۷ تأییدات و تعهدات پیمانکار طبقه بندی شده است ، مدلول ماده ۱۶ مربوط به تأییدات پیمانکار است بدین معنی که پیمانکار صراحتا " اقرار مینماید کلیه اسناد و شرایط مربوط به پیمان بطور کامل به وی تسلیم شده و هنگام تقدیم پیشنهاد از تمامی اطلاعات مورد نیاز نظیر شرایط آب و هوا ، وضعیت جوی و جغرافیائی منطقه ، میزان هزینه های ناشی از اجرای قوانین کار و بیمه های اجتماعی ، مالیات و عوارض و هر چیز دیگری که در تعیین قیمت و تنظیم پیشنهاد موثر باشد آگاهی کافی داشته است و بطور کلی پیمانکار تا ثید می نماید که هنگام

۱- دفترچه شرایط عمومی پیمان - سازمان برنامه و بودجه - خرداد ۶۲ - صفحات ۳ تا ۵

تسلیم پیشنهاد ، مطالعات کافی به عمل آورده و هیچ نکته ای باقی نمانده است که بعداً " بتواند در مورد آن به جهل خود استناد کند (۱)

ماده ۱۷ تا پایان ماده ۲۷ فصل دوم شرایط عمومی پیمان به تعهدات عام پیمانکار اختصاص داده شده باید در نظر داشت که این تعهدات بطور عام شامل کلیه قراردادهای پیمانکاری با دولت بوده و ارتباطی به تعهدات ویژه هر قرارداد که از نفس کار و ماهیت خاص هر پیمان ناشی میشوند ندارد .

بیشتر اعتراضات و انتقاداتی که بخصوص از طرف پیمانکاران و نمایندگان حقوقی آنها و بعضی اساتید محترم حقوق متوجه دفترچه شرایط عمومی پیمان می شود متوجه مقررات این فصل است تا چائی که دفتر حقوقی سندیکای پیمانکاران ، دفترچه شرایط عمومی پیمان را به " قرارداد ترکمنچای " تشبیه کرده است ، در حالیکه یک بررسی عمیق و بیطرفانه بطلان این عقیده را اثبات کسزده و نشان می دهد قضاوت هائی از این نوع ؛ بیشتر از هیاهو و جنجال جهت دار و اعمال مقاصد و نظریات خاص سندیکائی که بر حسب وظائف حافظ منافع پیمانکاران میباشد ناشی شده است .

هدف قانونگذار از تدوین مفاد فصل دوم دفترچه شرایط عمومی پیمان در درجه اول ، حفظ مصالح عمومی و منافع بیت المال و در درجه دوم هدایت چهارچوب قراردادها و پیمانهای دولتی بسوی دستیابی به یک حداقل استاندارد مطلوب در شرایط کیفی و کمی اجرای پیمانهای دولتی و ساخت نظمی معقول و هماهنگ و یکپارچه در تنظیم فرم قراردادهای دولتی بوده است .

کلیه مواد مذکور به تدوین ویژگیهای کیفی و کمی شرایط اجرای پیمان اختصاص دارد به موجب ماده ۱۷ کارفرما به استخدام کارکنان و کارگران مجرب و با سابقه در کلیه مشاغل مربوط به اجرای قرارداد ، تأمین ضمانت کافی برای پرداخت کامل

۱- شرایط عمومی پیمان - ..... صفحه ۶ - ذیل

ماده ۱۶

۲- نشریه سندیکای شرکتهای ساختمانی - شماره ۵۹ - ۵۸ تاریخ انتشار ۱۳۵۹ صفحه ۲۴

مقاله " بررسی ابعاد حقوقی فسخ پیمان "

دستمزد و مزایای قانونی آنان و رفع اختیاجات و نیازهای کارکنان مذکور ملزم شده است .
ماده ۱۸ به تعیین ضرورت حسن اجرای کارها دقیقاً " منطبق بر برنامه ریزیهای
کارفرما و تحت نظر دستگاه نظارت ، تنظیم مرتب برنامه های کارگاه و گزارشهای
پیشرفت کار ، نحوه تعیین مدیر کارگاه و انجام کلیه آزمایشهای لازم بمنظور تضمین
صحت و دقت در اجرای کار اختصاص دارد . (۱)

در ماده ۱۹ نحوه پیاده کردن نقشه ها ، الزام به حفظ تاسیسات و نقاط نشانسه و
مبداء و محدود نمودن عملیات در راضی تحویل شده پیش بینی شده است . (۲)
ماده ۲۰ به تعیین نحوه و محل و شرایط تهیه مصالح و ابزار کار و تامین تدارکات
دقیق و بمنظور جلوگیری از تنزل کیفیت کار و فراهم کردن اسباب ادامه کار و جلوگیری
از تعطیل و تاخیر بی مورد کار به لحاظ کمبود مصالح پرداخته است . (۳)

ماده ۲۱ پیمانکار را ملزم به تامین حفاظت کارگاه و اشخاص ثالث و انعقاد
قراردادهای بیمه مورد لزوم و اجرای کلیه مراقبتهای لازم برای حفظ کارگاه
می نماید . (۴)

ماده ۲۲ شامل بخشی از اختیارات کارفرما بوده و شاید به یک تعبیر نمی بایستی
در این فصل گنجانیده شود . ولی با توجه به اینکه نحوه اختیارات کارفرما را در زمینه
عدم اجرای این بخش از تعهدات پیمانکار ، مطرح نموده است از نظر قانونگذار محل
آن در این فصل مرجح تشخیص داده شده است به موجب این ماده " هرگاه پیمانکار در
اجرای تمام یا قسمتی از موارد م ندرج در ماده ۲۱ سهل انگاری یا کوتاهی کند و بر اثر
آن خسارتی وارد آید و همچنین از تعهداتی که در آن ماده بعهده گرفته است خودداری

۱- شرایط عمومی پیمان - چاپ خردادماه ۶۲ - سازمان برنامه و بودجه - صفحات ۷۶ و ۸۷

۲- سند پیشگفته ، صفحات ۸ و ۹

۳- همان مدرک - صفحه ۱۰

۴- همانجا - صفحه ۱۰

نماید کارفرما حق خواهد داشت آن تعهدات را به جای پیمانکار انجام داده و هزینه‌های مربوطه را از محل مطالبات و یا تضمین‌های پیمانکار بحساب او پرداخت کند. در این صورت هرگونه ادعای پیمانکار نسبت به این قبیل پرداختها و همچنین نسبت به تشخیص کارفرما خواه از نظر اساس تخلف خواه از نظر مبلغ پرداختی بلا اثر خواهد بود. " (۲)

ماده ۲۳ مربوط به لزوم رعایت کلیه قوانین کار و تامین اجتماعی و حفاظت فنی و لزوم پرداخت عتوارض و مالیاتها است. در ماده ۲۴ ترتیب و تشریفات انتقال قسمتی از کارهای مورد پیمان به غیر پیش‌بینی شده است. ماده ۲۵ نحوه اجرای عملیات موضوع پیمان در شب را تعیین کرده است. (۳)

ماده ۲۶ نیز مربوط به کشف آثار تاریخی و اشیاء عتیقه هنگام اجرای عملیات و -
ماده ۲۷ مربوط به نحوه اقامتگاه پیمانکاری باشد.

فصل سوم شرایط عمومی پیمان که از مواد ۲۸ تا ۳۳ تشکیل شده است. اختصاص به تعهدات و اختیارات کارفرما دارد، که طی آن نحوه تحویل کارگاه تغییر مقادیر کار و تشریفات مربوط به ارجاع کارهای جدید - نحوه تغییرات مدت پیمان - نحوه بازرسی عملیات پیمانکار حدود و اختیارات مهندس مقیم کارگاه تشریح شده است. در فصل چهارم که شامل مواد ۳۴ تا ۴۲ شرایط عمومی پیمان می‌باشد جریان امور مالی پیمان و شرایط قانونی تحویل موضوع پیمان به دقت و با تفصیل بیان شده است. با لایحه در فصل پنجم که شامل مواد ۴۳ الی ۵۳ است مسائل مربوط به حوادث - قهری - فسخ - ختم - تعلیق - جرائم - تصفیه حساب پیمانکار و حل اختلاف تشریح شده است.

آنچه که موضوع اصلی این پایان نامه را تشکیل می‌دهد ماده ۴۶ شرایط عمومی پیمان است که در آن نحوه فسخ پیمان و اقدامات پس از فسخ و نحوه خاتمه دادن به پیمان و تعیین تکلیف آن نسبتاً " به تفصیل مورد بحث قرار خواهد گرفت.

---

۲ - همانجا - صفحه ۱۱

۳ - همانجا - صفحه ۱۱